

# „Domnișoara Nastasia”, ieri și azi

## Triumful premierei

Reprezentarea piesei *Domnișoara Nastasia* — prima lucrare dramatică a lui G. M. Zamfirescu, care l-a confirmat ca un mare talent — a fost legată de greutăți considerabile și a întâmpinat serioase piedici, pe care spectacolele de azi mi le readuc în minte.

Gemi mi-a fost recomandat în aprilie 1927 de către Marius Pinto, suflerul de pe atunci al Teatrului Bulandra. Slab, cu un păr mare și dezordonat, cu ochi vioi și expresivi, părea mai tânăr decît era în realitate. Maturitatea și-o vădea în special în discuții, căci vorbea apăsător și sigur. În schimb, vocea îi slăbea imediat și Gemi devenea un om extrem de timid, cînd se discuta despre el sau scrierile sale. Și poate că timiditatea aceasta l-a făcut să nu se adreseze nici unuia din actorii companiei pentru ca să i se înlesnească o întrevvedere cu vreunul din cei cinci asociați din conducerea Teatrului Bulandra. El s-a adresat celui mai necunoscut slujitor al scenei: suflerului, sprijinitor modest dar indispensabil tuturor actorilor, deși înscris printre cei din urmă pe statul de plată. Poate că și-a dat seama că suflerul era unul din puținii care i-ar putea vorbi sincer și l-ar putea sfătui ce drum să apuce pentru ca să ajungă să-și vadă piesa jucată sau... cel puțin citită. Suflerul, muncitor conștiincios, fără invidii și fără să rîvnească vreun rol, era cel mai aproape de inima lui George Mihail Zamfirescu.

Dar atmosfera în care se petrece acțiunea tragicomediei *Domnișoara Nastasia* contraria violent preferințele publicului de pe atunci, doritor să vadă personaje alese și manierate și să asiste la conflictele „de salon” ale unei „lumi mari”. În loc de salon parizian — „mahalaua Veseliei”; în loc de nobili — „mahalagii”; în loc de lux și bogăție — sărăcia urîță, crudă, într-un cuvînt, adevărată. Iată piedici mari, iată probleme serioase pentru o companie de teatru ce nu vrea să-și îndepărteze publicul.

Mai mult: din punct de vedere actoricesc, tragicomedia lui G. M. Zamfirescu avea și un cusur: actorii, obișnuiți să-și valorifice rolurile după numărul replicilor, nu erau atrași de o piesă în care, cu excepția celor patru roluri principale, restul personajelor, deși minunate creionate, stăteau totuși foarte puțin în scenă.

Bietul sufler nu era contrariat nici de atmosfera piesei și nici de mărimea rolurilor. Lui, pur și simplu, îi plăcuse. Și poate că pentru prima oară în viața lui Gemi, norocul i-a surîs din plin. Suflerul i-a comunicat autorului că singurul om gata oricînd să citească o piesă — și încă în timp scurt — aș fi eu. Iată cum, într-o noapte de april, am citit pe nerăsuflăte *Domnișoara Nastasia*. Am fost entuziasmat și am mărturisit autorului emoția profundă ce mi-a provocat-o lectura piesei lui.



Marga Anghelescu (domnișoara Nastasia)

În scurtă vreme, cunoștința mea cu Gemi se transformase într-o caldă prietenie. Ne plimbam noaptea, după spectacol, pe străzile mute ale Bucureștiului și așteptam amândoi, cu aceeași nerăbdare, ca piesa să fie citită și de Storin. G. M. Zamfirescu mi-a mărturisit că ținea ca piesa să i se joace nu numai din simplă ambiție de autor dramatic, ci și pentru alt motiv: își pusese toată nădejdea într-un succes teatral pentru a putea face față cheltuielilor de întreținere și educație a fetițelor sale.

A trebuit să procedez cu multă dibăcie căci nici colectivul de actori, din cauza micimii rolurilor, nici conducerea, prudentă la maximum, nu susțineau piesa. În primul rînd, l-am convins pe amicul meu Storin că va face o mare creație din rolul lui Vulpașin (așa cum, de altfel, s-a și întimplat). Apoi, amîndoi — Storin și cu mine — ne-am adresat mult regretatului nostru Tony Bulandra, administratorul delegat al asociației noastre. La început, acesta era de-a dreptul speriat de abaterea repertoriului teatrului de la linia lui obișnuită, aducînd pe scenă o piesă despre care unii critici, așa-ziși „esteți“, spuneau cu dispreț că le miroase „a drojdie și obială“. Pînă la sfîrșit însă, acordul asociațiilor a dus la punerea în scenă a piesei lui Zamfirescu, deschizîndu-se stagiunea 1927—1928 cu *Domnișoara Nastasia*. Astfel, teatrul nostru, care se mîndrea și pînă atunci că jucase mulți autori romîni tineri, și-a asigurat pentru totdeauna meritul de a fi descoperit unul din cele mai autentice talente și una din cele mai frumoase lucrări ale literaturii noastre dramatice.

Pentru rolul titular s-a apelat la apreciată artistă Sorana Țopa. Celelalte roluri au fost interpretate după cum urmează: G. Storin (Vulpașin); J. Constantinescu (Luca); Sofica Ionescu (Vecina); S. Cocorăscu (Paraschiva); Lina Constantinescu (Niculina); Marcel Enescu (Ionel); Nora Piacentini și ~~Luca~~ Nădejde (Luca Lacrimă); Ion Talianu (Cîrciumarul); G. Demetru (Omul necăjit); N. Gărdescu (Cerșetorul); G. Groner (Haimanaua); C. Georgescu (Orbul); G. Cochet (Pacoste); Corina Barbu (Gazda). În ceea ce mă privește, mi s-a încredințat rolul lui Ion Sorcovă și direcția de scenă.

Cu distribuția de mai sus, interpretarea actorilor s-a ridicat la nivelul piesei. Despre jocul unora din interpreți, Gemi însuși spunea că au reprezentat „exact și chiar mai mult decît a scris autorul“. Montarea, adecvată atmosferei, a fost realizată în deplin acord cu vederile sale. Toate la un loc au contribuit la unul din cele mai mari succese ale Teatrului Bulandra — așa putea zice, un adevărat triumf.

În seara premierii, mult regretatul meu prieten era de nerecunoscut: îi venea să plîngă, să ridă; nu știa cum să-și manifeste bucuria; fugea în sală spre a-și vedea fetițele, ca peste un minut să se întoarcă din nou pe scenă. Știa bine că de premiera aceasta depindea viitorul lui și al familiei sale.

Considerîndu-mă oarecum părtaş la succesul lui, Gemi mi-a cules după premieră multe din cronicile dramatice apărute în presa de atunci. Le-am păstrat și le răsfoiesc și acum cu emoție. Într-adevăr, cronica dramatică s-a întrecut pe sine în laudele adresate piesei *Domni-*

șoara *Nastasia* și autorului ei. Puține sînt cazurile în care, în urma unei premiere, să se acorde unui autor debutant asemenea elogii. Spicuiesc la întîmplare: „...un autor nou, tînăr, neștiut, necunoscut, primea o consacrare fără rezerve, consacrare de mare triumf, în mijlocul unei lumi cu totul nouă pe care o aduce pe scenă odată cu el“. (V. Timuș, în „Îndreptarea“.) „...Tabloul circiunii din *Domnișoara Nastasia* este una din cele mai puternice scene din teatrul românesc“. (Victor Rodan, în „Comedia“.) S-au remarcat vigoarea neobișnuită a conflictului piesei și caracterul profund și complex al personajelor. Eroina piesei — *Nastasia* — a fost comparată cu *Electra*. (Iosif Nădejde, în „Adevărul“.) Iar creația autorului a fost asemuită cu *Năpasta* lui Caragiale.

Cum se explică această unanimă apreciere laudativă? Nu cumva a fost o întîmplare de moment, un foc de paie, iscat de cine știe ce curent literar?

Succesul piesei *Domnișoara Nastasia* (succes ce s-a repetat în 1932 și în 1945, cînd a fost reluată) arată că nu poate fi vorba de așa ceva. Tragicomedia lui Gemi Zamfirescu are calități de necontestat, ceea ce i-a asigurat o carieră glorioasă și o viață mai lungă decît aceea a au-

torului ei. Într-adevăr, începînd de la caracterul complex al *Nastasiei* — personaj de amploare aproape simbolică, amestec de inadaptabilitate la mediu, de revoltă și de răzbunare — și pînă la copilul Luca Lacrimă, în care autorul presimte un alt viitor nefericit din cauza firii lui nepotrivite cu moravurile de mahala, toate personajele sînt expresive, tipice și admirabile în realismul lor. G. M. Zamfirescu și-a privit eroii cu ochi critic, i-a certat pentru obscurantismul lor, dar totodată i-a iubit cu pasiune. Liric prin temperament, Gemi s-a apropiat de sufletul lor, a suferit cu *Nastasia* pentru aspirațiile ei irealizabile și l-a înțeles pe *Vulpașin* în pasiunea lui brutală și necruțătoare. Zamfirescu a iubit și a suferit alături de „mahalagiii“ lui.

Suflul acesta de umanism este prezent în întreaga operă a lui George Mihail Zamfirescu. Trăind la periferia orașului, el a cîntat-o în toate scrierile lui: în *Domnișoara Nastasia*, ca și în *Ion Anapoda*, cealaltă piesă a lui — și mai ales în romanele *Maidanul cu dragoste*, *Sfînta mare nerușinare* și *Cîntecul Destinului* — sortite să alcătuiască un ciclu, *Bariera*, din păcate neterminat din cauza morții premature a autorului. Gemi Zamfirescu urmărea să compună astfel o vastă frescă a mahalalei bucureștene.

Din nefericire, el n-a putut să-și termine opera. Cu tot succesul primei lui piese, zilele ce au urmat după aceea au fost departe de visurile lui. Timp de 12 ani, s-a lovit numai de necazuri, de piedici, de invidie, de nesiguranța zilei de mîine și a fost aproape firesc ca, în cele din urmă, toate acestea să-l răpună.

Reluarea piesei lui G. M. Zamfirescu și marea prețuire a operei sale, plină de o profundă umanitate, sînt, în zilele vieții noastre noi, tot atît de firești pe cît de binevenite.



Astra Dan (Paraschiva), Ileana Codarcea (domnișoara *Nastasia*), Mircea Cruceanu (Luca)